

АЗƏРБАЙҶАН

ƏДƏБИ - БƏДИИ ЖУРНАЛ

А. С. Б.

8

1983

АЗƏРБАЙҶАН

НӨНКУРТУ

Олуб кечәлери бир-бир чөкөркөн
Сакит јадашымын мөһкәмөстөнө...
Шекспир. 30-чу советдөн.

Чинарын көзү көрүмүр, чинарын көзү шөффафдыр, чүнки эслиндө чинар бүтүн көвдәсијлә, будагларыјла, жарпагларыјла көрүр вә чинарын көзлөринин табәссүмү дә жарпагларына, будагларына, көвдәсинә јајылыр вә мән о табәссүмү бирчә жарпагда да, назик, узун будагларда да, о һүндүр көвдәдә дә ејни чүр көрүрдүм, о табәссүмдә ејни һәрәрәт, ејни кизли истәһзә вә ејни кизли тә'нә (бәлкә нифрәт?) һисс едирдим, амма һәмнин тә'нә (ја нифрәт?) кизлиндән чыханда, ачыгашкар билинәндә жарпаглардан да, будаглардан да чох көвдәдә дујулурду, чүнки жарпаглар инчә иди, будаглар зәриф иди, көвдә исә бәрк иди, чод иди, илләр далынча илләр жола салмышды вә тә'һәнин (ја да нифрәтин) ағырлығы, тә'һәнин чәкиси о бәркликдә, чодлугда, гочалыгда адамы боғурду, адамы сыхыб голуну, габырғасыны сындырдырды.

Инди гышды вә инди јәгин о чинар тамам чылпагдыр, үшүјүр вә чинар беләчә чылпаг оландә, сач кими назик вә узун будаглары сојуг гыш ахшамында үшүјөндә, чинар узагдан Мәчнуна охшайыр.

Онда јаз тәзәчә гуртармышды, јәј иди вә онда узагдан баханда һүндүр, шүмал чинар Дон Кихота охшайырды.

Онда јәј иди вә биз сүһи тездән Бақыдан чыхыб, сонра Шамахыдан кечиб Ағсу долајларыны енә-енә Тбилисијә тәрәф үз тутмушдуг, бир-ики күн Тбилисидә галачагдыг, сонра мейманханаларда гала-гала Гара дәнизин саһилиндән өтүб Шимали Гағгаза кедәчәјик, сонра да Ростов—Бақы макистралы илә евә гајыдачагдыг; һәмишәки кими бир ајлыг јәј сәјаһәтинә чыхмышдыг, мәним мә'зуннијјәтим иди, ушагларын да кефинин көк чағлары вә бүтүн бу сәјаһәтдә мәнә ән чох ләззәт еләјән Вугарын, Севилин вә Солмазын севинмәси иди, гајгысызлығы иди вә эслиндә елә Күләрә дә ән чох ләззәт еләјән бу иди.

Күләр мәним арвадым иди, Вугар оғлумуз, Севиллә Солмаз да гызларымыз вә дөрдүнчү ил иди ки, беләчә сәјаһәтә чыхырдыг, Ағсу долајларындан беләчә өтүб кедирдик.

Онда јәј иди вә мән һәмнин исти јәј сәһәри «ГАЗ—24»-ү сүрә-сүрә нөвбәти долајы бурулан кими чинары көрдүм вә өзүмү сахлаја билмәјиб гышгырдым:

— Оде, һәмнин чинар!..

Вугар сорушду:

— Һансы чинар?

Севил сорушду:

— Нә чинар?

Солмаз деди:

— Нә олсун, чинар?..

Күләр тәәччүблә машынын күзкүсүндән мәнә бахды вә мән нә һәмнин јәј сәһәри, нә дә инди, бу гәдәр ајдан сонра баша дүшмәдим вә баша дүшә билмирәм ки, нијә гыпгырмызы гызардым; елә бил ки, ушаглар мән лүт көрдү вә јахуд елә бил ки, чамаатын көзү багагында ахмаг бир иш көрүрәм вә хәбәрим јохду ки, чамаат мәнә бахыр, бирдөн хәбәр тутурам.

Һансы чинар? нә чинар? нә олсун, чинар? вә доғрудан да, һә, нә олсун, чинар? Бақынын һәјәтләри долуду беләчә чинарла вә бу чинарын башга чинарлардан фәрги нәдир ки, мән беләчә һәјәчанланырам, беләчә гышгырырам?

Она көрә ки, һәмнин чинар мәним чинарымдыр.

Јох, о чинары мән әкмәмишәм, чәми дөрдүнчү дәфә иди о чинары көрүрдүм, амма о чинар мәним чинарым иди.

Истәклинләр јалныз адамлар арасында олмур, һәрәнин тәбиәтдә дә бир истәклиси вар вә бәлкә бундан адамларын өзүнүн дә хәбәри јохду: бири думаны сефир, о бири јағышы, бир башгасы мешәни, ја гыпгырмызы чичәкләнмиш нар ағачыны, јахуд да ки, гыжылдаја-гыжылдаја јарғаннн дибн илә ахан дағ чајыны, мән дедим ки, бәлкә һеч адамын өзүнүн дә бундан хәбәри олмур, јә'ни ону демәк истәјирәм ки, мисал үчүн, гар јағыр вә сән һеч өзүн дә билмирән ки, бу гар сәһин тәбиәтдә истәклинди. Амма һәр тәрәф ағаппаг ағарыр вә сән өзүн дә о ағлыг ичиндә тәртәмиз тәмизләнирсән, гар јағыр вә сән гарын алтында дајаныб һәр тәрәфи бүрүмүш һәмнин ағлыга, ләкәсизлијә бахырсан, бахырсан вә о гар јаған мүддәтдә дүнјада сондән тәмиз, сәндән пак адам олмур, амма гардан әввәл белә дејилди вә гардан сонра да белә олмајачагды...

Атамла, анамла, бачыларымла бирликдә о балача һәјәтдән көчүб Бакыја кәләндә мұһарибә тәзәчә гуртармышды вә мән лап балача идим. Сонра илләр кеңди, мәним балачалыгым, ушагылыгым фикирләншәндә мәнә гәһәрләндрән бир узагылыг, һәм дә әбәди узагылыг галды вә мән о балача һәјәтдә гојуб кәлдијимиз евимизи дә, о балача һәјәтин гурулушуну да, јан-јәрәсини дә тамам јадымдан чыхардым, тәкчә бој-бухуну илә о балача һәјәтимизә вә үмумијјәтлә, бүтүн дүнјаја мејдан охујан чинар ағачыны јадымдан чыхармадым вә һәмнин чинар ағачы һәмишәлик мәнимлә галды.

Бүтүн адамларын ағзы вар, әлләри-ајаглары вар, бүтүн чинарларын да көвдәси, будаглары, жарпаглары вар. Амма чинарлар да бир-биринин ејни дејил, чинарлар да адамлар кимидир. Бир-бириндән фәргәнир вә онларын да арасында һәмишәлик кечмишдә галмыш танышына, достуна, әзиннә охшажаныны көрәндә һәјәчанлар, һиссләр сәни көтүрүб апарыр, нә гәдәр едирсән дә өзүнү әлә ала билмирсән.

Бәлкә өзүнү әлә алмаг истәмирсән?

Долајлар бир-бирини әвәз едирди, амма мәнә елә кәлирди ки, биз чинара јох, чинар бизә јахынлашыр вә о чинар бизә јахынлашдыгча һәмнин Дон Кихот узунлуғу даһа да бөјүјүрдү, будаглар, сонра да жарпаглар тәк-тәк сечилмәјә башлајырды вә мән кечән ил олдуғу кими, ондан әввәлки илләр олдуғу кими јенә дә о чинарын жарпагларынын сәсини ешидирдим; әлбәттә, мән баша дүшүрдүм ки, бу ола билмәз, бу узагылыгда, јајын бу күләксизлијиндә машынын ичиндә, өзү дә машын кедә-кедә, өзү дә Вугарын сәсинә күч вердији магнитофонда Демис Руссос, ја да бир башгасы охуја-охуја чинарын жарпагларынын сәсини ешитмәк мүмкүн дејил, амма буну баша дүшсәм дә, чинарын сәсини ешидирдим вә һәтта һисс едирдим ки, о ади жарпаг сәси дејил, бу чинар сәсиндә адам кими данышмаг вәһи вар вә бу һисс јенә дә мәнә горхударду, һүркүдүрдү вә мән јенә дә керн дәнмәк истәјирдим, узаг башы, машыны сахлајыб буралардан гачыб кетмәк истәјирдим, амма долајлар бир-бирини әвәз едирди, Демис Руссос, ја да бир башгасы охујурду, о чинар сүр'әтлә бизә тәрәф кәлирди вә мән даһа чинар жарпагларынын адичә сәсини јох, дедији сөзләри ешидирдим.

Һәмнин горху, һүркү мәним бүтүн ичими бүрүдү вә һәтта бир кез гырпымлыг чахан шимшәк кими, белә бир еһтирас бејнимн једи ки, габагдан кәлән дәнкәни дәнмәјим, машын дүз кетсин, машын учурума кетсин вә үрәјимдә дә белә бир дәли үмид ојанди ки, горхма, ушагларә һеч нә олмәз, нә олачагса, тәкчә сәнә олачаг, горхма, дәнмә бу дәнкәни; амма дәнкәни дәндум, чүнки о горху илә, һүркү илә бир јердә мәним үрәјимдә кизли бир әмин-амаплыг дујғусу да вар иди вә бу әмин-

аманлыг дүгүсү дејирди ки, о чинардан горхма, о чинарын хислэтинде јумшаглыг вар, мүлајимлик вар, чүнки мөрһәмәтлидир вә о чинар адамын этини јесә дә, сүмүјүнү тулламаз вә елә бил ки, о мүлајимлик, о јумшаглыг мәним бәдәнимә тохунду вә о мүлајимликдән, јумшаглыгдан бир һәзинлик дә һисс етдим—мәним бүтүн бәдәним, үрәјим, бејним бир мәрһәмәт һәсрәтиндә иди.

Мән билирдим ки, чинар бизә чатап кими машина минәчәк, амма о һүндүрлүкдә, о чүр голлу-будаглы ағач бу «ГАЗ—24»-ә нечә сығышачагды?

Мәним үрәјимдә кизли, ағласығмаз бир истәк дә вар иди вә мән бу ну билирдим: мән истәјирдим ки, о чинар машина минсин, амма бу дәм мәним үрәјимдә ашкар бир үмид дә јаранды: мән үмид едирдим ки, о чинар машина сығышачаг, минә билмәјәчәк машина вә мәним јанымда отуруб мәнә бахмајачаг.

Доғрудан да, о, машина нечә сығышачагды, ахы, илләр кечирди вә о чинар даһа да бөјүјүрдү, даһа да голлу-будаглы олурду, амма о машины сахлајанда вә јашыл јарпаглы будаглары илә бабаг гапыны ачыб мәним јанымда отуранда тамам матым гуруду: о бойда ағач јенә дә машинын ичинә раһат сығышды, дүздү, јарпаглар, будаглар машинын бүтүн ичини тутду, амма, һәр һалда, сынмады, ғырылмады, гопмады вә өзү илә һәмин јәј сәһәри машинын ичинә бир сәрилик кәтирди, машинын ичиндә јүнкүлчә бир мей эсмәјә башлады вә јахшы ки, бу мей эсмәјә башлады, јохса мән бу дәфә боғулачагым.

«Бу нә мусигиди белә?»—онун сәси һәм чапан иди, һәм гоча иди вә мән дејә билмәздим ки, о ғышгырырды, јохса нычылдајырды.

«Нә билим?.. Вүгарын хошуна кәлир...».

Бир мүддәт сусду, һеч нә демәди вә мән чох көзәл баша дүшүрдүм ки, мәнә јазығ кәлдиј үчүн сусмур, чүнки о мүлајимлији илә, јумшаглыгы илә, һәмин һәзинлик кәтирән мәрһәмәти илә бәрабәр, онун ичиндә бир гәддарлыг да вар иди.

«Горхма».

«Нәдән горхачағам?» вә һәмин ан мән онун шәффаф көзләриндәки (јахүд көзүндәки) тәбәссүмү көрдүм вә һәмин тәбәссүм кет-кедә онун чод көвдәсинә, бүтүн јарпагларына, будагларына јайылды вә мән көзүмү јолдан чәкиб диғгәтлә она бахдыгча, әввәлчә ан чох һәмин истәһзаны һисс етдим, сонра јаваш-јаваш бир нечә гат алтындан сезилән тәһнәни (ја нифрәти) көрдүм вә һәмин истәһзадан да, мүлајимликдән дә фәргли оларағ о тәһнә (ја да нифрәт) шәффаф бир ширә кими иди вә һәмин шәффаф ширә елә бил ки, һәрдәнбир мәнә јапышырды, әли-мә батырды, сифәтимә батырды.

«Ахы, нә үчүн, нијә?».

О бүтүн јарпаглары илә, будаглары илә, көвдәси илә күлүмсәди.

«Башгалары мәнән јахшыдыр куја?»—вә дүздү, бу сөзләри дедим, амма о саат бурасыны да баша дүшдүм ки, мәнәсыз сөзләр дедим, чүнки бу дәм бизим бу сөһбәтләримизин дүндәда һеч кимә дахли јох иди, чүнки бу дәм дүндәда, үмумијәтлә, һеч кимә јох иди, тәкчә мән идим, бир дә ки, о иди вә бир дә ки, онун шәффаф тәбәссүмү иди; дүздү, мән индиә дедим сөзләрин мәнәсызлыгыны баша дүшдүм, амма һәмин анда да ичимдән бир еһтирас баш галдырды, онун јарпаглары илә, будаглары илә, көвдәсидә беләчә күлүмсәји мәндә дәли бир интигам һисси ојатды вә мән истәдим дүз онун көзүнүн (ја көзләрини) ичинә баха-баха ғышгырын ки, һә, рүшвәт алырам мән, һә, имзасыз мәктүб јазырам мән, һә, мәшугәләр сахлајырам мән, һә, һә, һә, һәр шәј еләјирәм мән, амма һеч нәдән дә горхмурам, бах, бу саат дүз кәдәчәјәм, бах, бу дөнкәни дөнмәјәчәјәм вә сән дә мәнимлә биркә о учурума јуварланагсан, амма мән ғышгыра билмәдим, һеч нә дејә бил-

мәдим, чүнки бирдән-бирә өзүмү учурумдан јуварланан машинын ичиндә һисс етдим вә мәним бүтүн бәдәними сојуг тәр буруду.

О јенә дә бүтүн јарпаглары илә, будаглары илә, көвдәсилә күлүмсәди.

Ағсу долајлары даһа гуртарды вә дүз макистрал јол һәмин јәј сәһәри узаңдыгча узанырды.

«Мән сәни чох истәјирәм, јарпагларыны да, будагларыны да, гартымыш көвдәни дә чох истәјирәм. Истәјирсән өлдүр мәнн... Дола будагларыны бојнума, габыргаларыма, сыхы, өлдүр мәнн, ким биләчәк ки, сәнин ишинди бу, кимин ағлына кәләчәк?...»

«Бәдбәхт адамсан...».

«Һә...».

«Амма кечән ил белә демирдин, сорушурдун ки, нијә?».

«Кечән илдән он ики ај өтүб. Он ики ај үч јүз алтымыш беш күндү.

Үч јүз алтымыш беш күнүн үч јүз алтымыш беш дә кечәси вар...».

«Һесабы јахшы билирсән. Пул сајмагданды. Нә гәдәрин вар инди?».

«Нә билим? Дај сајмырам. Атырам бир тәрәфә, елә еләчә галыр...».

Вә мән өзүмлә һеч нә еләјә билмәдим, мәним үрәјим чырпынмаға башлады, ушаглыгда дәрси билмәјәндә вә көзләјәндә ки, мүәллим индиә мәнән сорушачағ—беләчә чырпынарды үрәјим; мәним үрәјим чырпынмаға башлады ки, о бүтүн јарпаглары, будаглары, гоча, чод көвдәси илә сорушачағ: нечәси һалалды, нечәси һарам?—вә бу сөһбәт дә гаршыдакы бу макистрал јол кими узанагач, мән өзүм учундан тутуб учузулуғуна кәдәчәјәм вә мән горхдум ки, бирдән онун өзү илә бирликдә машинын ичинә кәтирдији бу јүнкүл мей дајанар вә мән өлмәкдән јох, һәмин һавасызлыгдан дәншәтә кәлдим, амма о башга сөз сорушду:

«Күләр дә сајмыр?».

«О да безиб, сајмыр даһа...»—вә бу дәфә јәгин ки, мәним дә сифәтимдә бир истәһза вар иди, амма мәним бу истәһзам да мәним өзүмә анд иди вә дүздү, мән күзкүбә баха билмирдим, амма билирдим ки, беләдир ки, вар.

«Вер ушаглар сајсын».

«Онларда ишни олмасын».

«Нијә?».

«Сән белә шејләри баша дүшмәзсән. Инсан дејилсән, ахы. Бәлкә һеч инсан олсајдын да баша дүшмәздин, чүнки инсанларын да арасын-да инсаны баша дүшән анчаг һәмин инсанын өзүдү, башгасы дејил...».

Бу дәфә онун јарпагларында да, будагларында да, гоча, чод көвдәсиндә дә ачығ-ашкар бир нифрәт вар иди вә мән ону санчмағ истәдим, истәдим сорушум ки, бу гәдәр нифрәтин үнваны тәк мәнәм, јохса јер үзүнүн бүтүн инсанларыды?—амма сорушмадым, чүнки бу нифрәт мәним үрәјимин чыздагыны чыхарырды, чүнки мән о чинары һәгигәтән севиридм, онун јарпагларыны, будагларыны, гоча вә чод көвдәсини үрәјимдән кәлән бир мәнәббәтлә севиридм.

«Мән ки сәни бу гәдәр истәјирәм, демәли, мән тамам пис адам ола билмәрәм. Демәли, мәним ичимдә дә нәсә јахшы бир шеј вар. Билирәм, сәни мәнән зәһлән кедир, сән мәнән ирәнирсән, јенә дә өз һәмишәки јеринә гајытмағ истәјирсән, дарыхырсән бу машинын ичиндә, азад олмурсан бурда, сығышмырсән бу машина, амма нијә баша дүшүрсән ки, мән дә сығышмырам бу машина, мәним дә һиссләрин вар, мәним дә дүјгуларым вар, ганмаз дејиләм мән вә үмумијәтлә, ганмаз инсан јохдур. Сәни мәнән зәһлән кедир, амма Вүгар мәнн истәјир, Севил мәнн истәјир, Солмаз мәнн истәјир, мән онлара лазымам, карәкәмә вә әкәр онлар мәнн истәјирләрсә, мән онлара лазымам, карәкәмә, демәли, мәндә дә јахшы нәсә вар...».

«Онда бас нә истәјирсән? Бир һалда ки, һәр шеј белә көзәлдир,

106

онда мөндөн није эл чөкмирсэн? Мән инсан дежилем, бөлкө она көрө бир шеј баша дүшмүрөм?..»

«Ја да ки, неч нө јохду мөндө?»

«Үч јуз алтмыш беш күнүн үч јуз алтмыш беш кечәси вар, дүз дејирсэн, бәс о үч јуз алтмыш беш кечәсини нечәсини раһат јата билдирсэн?»

«Неч бирини... Күндүз адамын башыны гатыр, күндүз адам һәр шеји јадыннан чыхары; јажшылыг еләјир, пислик еләјир, дәрл кечәнини дәрдиди. Неч нәдән горхмурам мән, нә тутулмагдан горхурам, нә биабырчылыгдан горхурам, тәкчә кечәдән горхурам... Гуртар мәни кечәдән, гуртар мәни кечәләр өзүм өзүмлә тәк галмагдан, гуртар... Ахы, мән бу гәдәр сәни истәјирәмсә, демәли, нәсә јажшы бир шеј вар мөндә, гуртар мәни кечәләрдән, бир јол көстәр мәнә...»

«Јол? Будеј, јол. Бир баш Тифлисә апарачаг сәни. Достлар көзләјир орда, әлә кечәк орда сизинчүн. Сонра Гара дәниз, сонра...»

«Ахы, сән кәрәк белә чәллад олмајасан...» вә билмирәм нә үчүн бирдән-бирә ушаг вахты ешитдијим бир рәвајәт (бөлкә рәвајәт дејилди, доғрудан да олмушду?) мәнним јадыма дүшдү: о вахт ки, бүтүн јер үзүнү су басды вә о вахт ки, Нуһун көмиси үзмәјә башлады, бир нәфәр суда чапалаја-чапалаја гышгырды: «—Ја пејғәмбәр, кәндир ат, мәни дә көминә галдыр. Јадына кәлирми, бир заман сәнин чәрәк биширмәк үчүн унуң јох иди, ач галмышдын, мән сәнә чувал-чувал ун вердим». Нуһ өзүнү ешитмәмәзлијә, көрмәмәзлијә вурду, дүнјаны су басмыш о мөгамда белә фикирләшди ки, бу адамы судан чыхарарам, хилас едәрәм, сонра мәнә вердији уну кери истәр...

Бу рәвајәт һардан кәлиб мәнним јадыма дүшдү?

Бу јол, јох, Бакы—Тбилиси јолу дејилди, бу јол әслиндә мәнним һәјатымын јолу иди вә мән анадан олдуғум күндән бу јолун јолчусу идим, кедирдим, кедирдим вә кедирдим; һамынын әввали илә ахыры бирдир, амма әввәлдән ахыра апаран бу јоллар бир-биринин ејни дејил, даһа доғрусу, һамы бир јолла, бир макистралла кедир, амма о јол, о макистрал һәрәнин өз јолудур, өз макистралыдыр, һәрәнин өз кечәсинин, өз тәкбәтәклијинин јолудур.

Суда чапалајан о адам кәрәк пејғәмбәри алдадајды, кәрәк Нуһа дејәјди ки, мән сәнә јох, сән мәнә чувал-чувал ун вермишдин, онда јәгин Нуһ һәмнин адамы дартыб судан чыхарарды, чүнки јәгин Нуһ фикирләшәрди ки, гој бу адамы хилас едим, мәнним чәрәк борчуму гајтарсын.

Амма бу јашыл жарпаглар, бу будаглар, бу гоча вә чод көвдә Нуһ пејғәмбәр дејилди, чинар ағачы иди вә чинар ағачлары узагдан Дон Кихота охшајырды.

«Бөлкә сән мәнә инанмырсан? Бөлкә елә билирсэн ки, мән сәнә дә јалан дејирәм? Инан, инан мәнә... Мән сәни чох истәјирәм, сәнин жарпагларыны да чох истәјирәм, будагларыны да, гартымыш көвдәни дә. Дүз дејирсэн, мән Күләри дә алдадырам, дүз дејирсэн, достлары да алдадырам, өзүмү дә алдадырам, амма сәнә дүз дејирәм, чох истәјирәм сәни, инан мәнә, инан...»

—А-а-а!.. Нолуб сәнә?! Нолду белә?! Нијә ағлајырсан?

Күләрин сәси иди вә Күләр горху вә һејрәтлә машынын күзкүсүндән мәнә бахырды.

Вугар да, Севил дә, Солмаз да тәәччүблә мәнә бахырды.

Мән дә машынын күзкүсүндән өзүмә бахдым вә гызармыш јаш көзләримнә тәләсик силдим, бурнуму чәкдим вә бир балача тохдадым.

Сонра ушагларың үзүнә күлүмсәдим.

Демис Руссос, ја да кимсә башгасы—мән онлары бир-бириндән

јахшы сечмирдим—охујурду вә Вугар да көзләрини мөндән чәкиб магнитофонуна гапанды.

Күләр әввәлчә чох нараһат иди, сонра јаваш-јаваш сакитләшди вә мүркүләмәјә башлады.

Гызлар о јаж сәһәри о јолбоју өтүб кедән күл-чичәјә, дағлара, јамачлара бахырды.

О јашыл чинар чохдан архада галмышды вә көрүнмүрдү.

Мәни гәһәрләндирән узаглыгда, һәм дә әбәди узаглыгда галмыш-чинар исә јенә дә мәним үрәјимдә иди...

ГОТЕЛ БРИСТОЛ

Һава бир балача ачылмышды вә күн чыхмышды. Күн милјон ил бундан әввәл дә јәгин ки, беләчә чыхмышды. Күн милјон ил бундан сонра да белә чыхчагды.

Бу сөзләр онун сөзләри дејилди, он-он ики ил бундан әввәл дејилмишди вә о заман бу сөзләр дә бу сөзләри дејән адам кими она бош вә мәнәһасыз көрүнүшдү, үрәјиндә бу сөзләрә күлүмшдү, амма инди бу сөзләр, јәни күнәшин беләчә һәмишәлији, инсан өмрүнүн бу һәмишәлик мүгабилиндәки кичиклији, чылызлыгы ону һәјаты вә өлүмү тәзәчә дәрк еләјән бир јенијетмә кими сарсытды.

Табуту јекә јүк машынынын јанына гәдәр кәтириб дајандылар, ики чаван оғлан атылыб јүк машынына минди, табуту чиниләрдән чәкиб машынын ичинә салдылар вә Јазыг Әлисеттар мүәллим пајызын бу сојуғунда пучур-пучур тәр төкә-төкә чаван оғланлары:

—Јаваш олун!.. Јаваш олун!..—дејирди.

О табутун ичиндәки, о нәм чәкмиш тахта гутунун ичиндәки Готел Бристол иди.

Јазыг Әлисеттар мүәллим бир јердә дајана билмирди, елә һеј ора-бура вурнухурду:

—Јаваш олун!..—дејирди.—Јаваш олун!..

Әлисеттар мүәллим нәдән горхурду? Горхурду ки, Готел Бристола бундан сонра бир зәдә дәјәр, ја нә олар? Јазыг Әлисеттар мүәллим.

сәнин үрәјин дә бу дәм сифәтин кими ағлајырмы?

ја јалаңдан ағлајырсан?

јахшы адамсан сән, јохса пис адамсан?

үмумијјәтлә, јахшы адам, јахуд пис адам вармы дүнјада?

Она елә кәлирди ки, инсан өмрү күнәшин даимлији мүгабилиндә нечә кичикдирсә, нечә чылыздырса, «јахшы» вә «пис» дә инсанын вә о чүмләдән дә Әлисеттар мүәллимнн үрәји, инсанын дүнјасы мүгабилиндә еләчә кичик, еләчә чылыздыр.

Чаван оғланлар машынын дәмир кабинәсинә бир-ики јумруг вурдулар, јәни ки, һәр шеј һазырды, табуту гојмушуг машынын ортасына, тәрпәнмәк олар вә чамаат да гәбиристанлыға кетмәк үчүн автобуса, јүнкүл машынлары минмәјә башлады; чаван оғланлар јүк машынынын кәнарыны галдырмышдылар вә табут даһа көрүнмүрдү вә о көрүнмәјән табутун ичиндәки Готел Бристол иди.

Јазыг Әлисеттар мүәллим машынардакы бош јерләри бир-бир чамаата көстәрди, машынларын арасы илә ора-бура вурнухурду ки, көрсүн чөлдә галан јохдур ки, пучур-пучур тәр төкә-төкә вә башдан вуруб о башдан чыхырды вә көрүнүр тәбиәтән чох нараһат адам иди, достларына, гоһумларына, нечә кимә етибар етмирди, адамлары аз